

הערה לכללי ספק ספיקא: לענין שלשה ספקות

הש"ך בכללי הס"ס ס"ק ל"ב כתב לגבי ס"ס במקום חזקה, שיש חילוק בין שני ספקות לשלשה ספקות. ורבי יצחק אלחנן בשו"ת עין יצחק חאה"ע סי' נ"ד אות כ"ה ראה בזה מחלוקת רש"י ותוס' בריש מס' כתובות, שרש"י סובר שס"ס, דהיינו ב' ספקות, אינו מועיל נגד חזקה הואיל והמיעוט (כלומר, א' מד' בשני הספקות) הוא מיעוט חשוב וסמוך מיעוט לחזקה. אבל כשיש שלשה ספקות, הרוב הוא רוב אלימא והמיעוט הוא מיעוטא דמיעוטא, וממילא אין כח לחזקה לבטל את הס"ס, ואין אומרים סמוך מיעוט לחזקה. אבל תוס' שם (תד"ה שאם) יסברו שאין הבדל בין ב' לג' ספקות, ובכולם אנו אומרים סמוך מיעוטא לחזקה.

ונראה לנמק מחלוקת זו שהציע הרי"א זצ"ל, שזה תלוי במחלוקת הידועה בין הרמב"ם והרשב"א לענין ס"ס, אם הטעם שס"ס לקולא הוא שהספק הראשון שהוא ספק דאורייתא הוא לחומרא מד"ר, ונמצא שהספק השני הוא ספק דרבנן ופסקינן לקולא, או שספק דאורייתא הוא לחומרא מד"א, ואז הטעם שס"ס לקולא הוא שהספק הראשון הוא חציו לאיסור וחציו להיתר, והספק השני מחלק את הצד לאיסור לשני חלקים, אחד לאיסור ואחד להיתר, וממילא רובו להיתר, ולכן הכלל הוא שס"ס לקולא.

והנה אם הטעם הוא מדין רוב, אז ודאי יש נפקותא בין שנים לשלשה ספקות, וכדברי רש"י, שלעומת חזקה המיעוט של שני ספקות הוא מעוט חשוב ומצטרף לחזקה נגד הס"ס, אבל ג' ספקות מחלישים את המיעוט כך שא"א לומר סמוך מיעוטא לחזקה. אבל התוס' יסברו כשיטה שטעם ס"ס לקולא הוא שספק דאורייתא לחומרא מד"ר והספק השני הוא ספק דרבנן ולקולא, ולפיכך כל הספקות הבאות אחר-כך אינם משנים את התוצאה, שכולם ספקן לקולא אבל אין בהם כח לעמוד נגד החזקה בין אם יש שני ספקות בין מאה.